

Arubaans landschap aan de noordkust met enkele dividivi-bomen.

Tropische impressies

Na ruim 20 jaar blik ik op verzoek van de redactie terug op mijn zoogdierkundige belevenissen gedurende de drie jaar die ik voor mijn werk op Aruba verbleef. In mijn vrije tijd had ik de gelegenheid de zoogdierfauna op dit 'bounty-eiland' te bestuderen. Met drie persoonlijke impressies haal ik herinneringen op.

Tekst en foto's: Jan Piet Bekker

Het aantal in het wild levende zoogdiersoorten op Aruba is beperkt. Wagenaar Hummelinck beschreef er in 1940 zes, terwijl Husson er in het verzamelde materiaal dat hem naar het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie was toegezonden er bovendien een kokerstaartvleermuis vaststelde en de dwergwitvoetmuis als eerste beschreef. Hij vond deze laatste soort tussen de door Wagenaar Hummelinck verzamelde huismuizen. Op ZoogdierDigitaal (zie 'Meer weten') is een overzicht te vinden van de sinds 1995 bekende soorten op Aruba.

Impressie één

Tegen de avond arriveer ik bij de grot van Quadirikiri. De laatste toeristen zijn verdwenen en ook de bewaker is al weg. Ik haal mijn fotoapparatuur uit de auto en ga naar binnen. Ik wil foto's maken van vliegende bladkinvleermuizen. Ze verblijven in de Camber di Leeuw, de achterste kamer in het grottenstelsel. Die plaats is alleen te bereiken door een laag en nauw tunneltje. Daar bleek bij een eerder bezoek een kraamkolonie van enkele tientallen dieren te huizen in een kleine kalksteenkoepel. Door de extreem hoge luchtvochtigheid kan ik daar

geen goeie foto's maken. Het zweet brak me direct uit en al na enkele minuten liep het tappelings naar beneden.

In de ruime, veel koelere Camber di Ventura (kamer met venster) bouw ik voor de ingang van het tunneltje een opstelling met een kruis van twee infrarood-stralen. Mijn fototoestel staat met open sluiters gericht op het kruis. Als beide stralen tegelijkertijd worden onderbroken, gaan twee krachtige flitsers af. De volgende foto kan ik op afstand voordraaien met een schakelaar aan een kabel. Met de schakelaar onder handbereik ga ik zitten.

Langtongvleermuis (*Glossophaga longirostris*) zweeft de avond in op zoek naar bloeiende bloemen of rijpe vruchten.

Het duurt lang voor dat het geheel donker is. Ik kan het verdwijnende licht goed volgen door de grotvensters. Op afstand hoor ik nog net de branding van de Caraïbische Zee. In de grot ritselt zo nu en dan een krab en verder is het stil. Op de batdetector hoor ik de eerste 'frrrt' van een vleermuis, en dan de eerste flits en snel schakel ik het volgende negatief voor. Ik hoor de condensator van de flitsers op afstand weer opladen. De volgende flitsen volgen met enkele tientallen seconden tussenpozen. Dan wordt het stil en het duurt tien minuten voor de volgende flits en gedisciplineerd schakel ik steeds door. Na twee belichte rolletjes blijft het stil, ook voor langere tijd. Er trippelt aan de andere kant van de ruimte iets over de grond. Ik richt mijn zaklantaarn en ik zie een scharrelende zwarte rat. Deze doet zich te goed aan de cactuszaden in de keutels van de hier ook verblijvende langtongvleermuizen. Dit was toen nog een

ongekende schakel in de voedselketen...

Na het intermezzo met de zwarte rat breek ik de opstelling af en ga terug naar de auto. Als ik na een week de ontwikkelde filmrolletjes ophaal, bekijk ik de negatieven. De meeste afbeeldingen tonen een deel van een vleugel, een stukje staart of een vreemd gedraaide vleermuis. Maar op een staat een bladkinvleermuis vol in beeld.

Impressie twee

Het is nog donker als ik van huis vertrek. Ik heb de vorige avond mijn inloopvallen opgesteld langs een stapelmuur rondom het oude golfterrein aan de oostkant van het eiland. Het was nog een stekelig karweitje om die 40 inloopvallen tussen de hoge schijf- en zuilcactussen op een goede plaats tegen de stapelmuur weg te zetten. Voor ik ga werken heb ik nog net de mogelijkheid om deze vallenrij te controleren. Met een gemiddeld vangst-

percentage van zo'n vier procent zou dat moeten kunnen.

De eerste vallen zijn leeg, dan een huismuis en in de volgende nog een huismuis. Op een gegeven moment is het controleren van de vallen een bijna routineus gebeuren: val leeg schudden in de plastic zak, muis vastpakken, determineren, seksen en de gegevens noteren. Na twee lege vallen weer een huismuis. Nog maar vijf vallen te gaan. De voorlaatste val wil ik onder de cactus wegpakken en terwijl ik mijn arm uitstrekt, stopt mijn beweging. Ik hoor een rateltje en ik zie een opgerolde ratelslang voor de val liggen, klaar om toe te slaan. Ik doe een stap terug en de ratelslang glijdt weg en verdwijnt in een spleet van de stapelmuur.

Oef, dat was schrikken en maar net goed afgelopen. Een beet van een Arubaanse ratelslang is voor de meeste mensen weliswaar niet direct dodelijk, maar je houdt er wel een langdurige beperking van je gekwetste arm aan over. Na van de schrik te zijn bekomen, pak ik toch nog voorzichtig de inloopval. Er zit een zwarte rat in die zijn belager heeft weten te overleven, deze keer dan...

Impressie drie

Het is een aantal weken flink doorpezen: voor het werk vallencontrole en om 8.00 uur weer present op het werk. De avondcontrole rond zonsondergang gaat dan weer wat meer relaxed. Vanwaar die gedrevenheid? Vier weken geleden ontdekte ik deze hotspot van dwergwitvoetmuizen. Na bijna het hele eiland alle kilometerhokken te hebben geïnventariseerd op kleine zoogdieren was het daar op het mi-

Arubaanse ratelslang, een predator om respect voor te hebben.

Kenschets Aruba

Aruba is het meest westelijke van de Nederlandse benedenwindse eilanden. Het is 31 km lang en maximaal 10 km breed, ongeveer als Waddeneiland Texel. Vooral in het oosten is het terrein heuvelachtig met toppen als Jamanota (189 m) en Arikok (188 m). De gemiddelde jaartemperatuur is 27°C, met passaatwind uit het noordoosten, neerslag ← 510 mm jaar en een luchtvochtigheid van gemiddeld 76%. Aruba kent een zogenaamde 'xerofiele' vegetatie met soorten als agave, aloë en vooral cactussen, met zowel zuil-, schijf- als bolvormen. Grassen en kruiden zijn beperkt tot droge beekbeddingen en bij huizen.

Dwergwitvoetmuis (*Calomys hummelinckii*) in favoriete habitat.

litair oefenterrein, dat ik meerdere exemplaren bij elkaar ving. Het besluit was toen snel genomen om een populatieonderzoek te doen aan deze soort: dat was nog niet eerder gedaan. Ik had wat houten inloopvallen bijgemaakt en ik kon van start gaan.

Net na zonsopgang kom ik aan op het verlaten, licht aflopende zandige terrein met hier en daar een polletje mij onbekend gras. Het kwadrant staat uitgezet, met elke inloopval bij een pol vegetatie of een ander merkteken. Tussen twee geulen, zo'n 500 meter van

elkaar, loopt een karrespoor waar enkele auto's over gaan. Niemand die de moeite neemt om op dit stuk uit te stappen, want wie gaat nou zoeken bij een oude plastic jerrycan, een brok koraal of een lang geleden aangespoelde plank. Voor mij de ideale locatie voor een populatieonderzoek.

Bij de zesde inloopval is het raak. Bij het uitschudden in de vangzak kruipt een 15 cm lange tropische duizendpoot, een dier om respect voor te hebben. Ik had al eens gezien hoe ze een prooi overvallen, met de poten in bedwang houden en een verlamende steek toebrengen. Daarna werd de prooi (een loopkever) rustig verorberd.

Ik verwijder de duizendpoot uit de zak en bekijk de rest van de valinhoud. Naast wat brokjes standaard-aas (ook hier haver-mout-pindakaasmengsel), ligt een bijna helemaal geskeletteerde muis. Aan de onaangestaste pootjes en de betrekkelijk korte staart herken ik een dwergwitvoetmuis. De gang van zaken is me duidelijk: na het sluiten van het valdeurtje, achter de dwergwitvoetmuis, kan de nuchtere, en dan nog platte duizendpoot, de val binnendringen. Na de maaltijd is de duizendpoot zo uitgebuikt dat hij niet meer kan ontkomen. Dat is nou wat je noemt een heterdaadje.

Besluit

Alle resultaten van mijn onderzoek op Aruba zijn terug te lezen in het rapport 'The Mammals of Aruba' (zie 'Meer weten?'). Van de in 1962 door Husson beschreven zoogdieren van Aruba heb ik alleen de kokerstaartvleermuis niet kunnen opsporen. De door mij nieuw ontdekte soorten voor Aruba (kleine naaktrugvleermuis, kleine huisvleermuis, bruine rat) waren onopgemerkt gebleven tot de jaren 1990. Dit komt mede door gebrek aan kennis en interesse voor kleine zoogdieren in het algemeen op Aruba, maar

het ontbreken van geschikt (vang)materiaal is ook een belangrijke factor. Alle vleermuizen op Aruba kunnen worden gezien als bedreigde soorten en daarom is destijds een aantal beschermingsmaatregelen voorgesteld. Inmiddels zijn de *Tunnel of Love* en de achterste grot van *Quadirikiri* afgesloten voor het publiek. Daarnaast bestaat de noodzaak om het foerageergebied van de vruchten-etende vleermuizen te beschermen.

Voorheen leek de dwergwitvoetmuis een ruimere verspreiding te hebben dan nu. In de jaren 1990 bleek de optimale habitat van de dwergwitvoetmuis op Aruba te bestaan uit de zandige bodems langs de noordkust. Daarom zouden juist die gebieden beschermd moeten worden voor de 'kwetsbare' dwergwitvoetmuis.

Het Arubaanse katoenstaartkonijn was aanwezig in bijna de helft (48%) van de kilometerhokken. Een aanzienlijke daling (→ 75%) kon toen niet worden aangetoond, maar door de aanwezigheid van de boa constrictor sinds na 1999, is de populatie verder achteruitgegaan. Daarom moet de status van het katoenstaartkonijn beschouwd worden als 'bedreigd'.

Jan Piet Bekker is sinds 1984 actief in zoogdieronderzoek in Nederland, in de periode 1992-1995 woonde hij op Aruba.

Een langneusvleermuis (*Leptonycteris curasoae*) zoekt zijn weg in de Tunnel of Love, een gekende verblijfplaats van deze trekkende vleermuis.

Close-up rugzijde van een kleine naaktrugvleermuis (*Pteronotus davyi*).

Meer weten?

Naast de literatuurverwijzingen en contactgegevens van de auteur(s) zetten we ook gerelateerde filmpjes, artikelen, rapporten en weblinks online. Kijk op www.zoogdierwinkel.nl/Zoogdierdigitaal_27-3